

**TREĆA NAUČNA KONFERENCIJA
ISLAMSKA TRADICIJA BOŠNJAKA
NA RAZMEĐU STOLJEĆA:
IZAZOVI I ODGOVORI**

Sarajevo, 21. decembar 2017.

Program i knjiga sažetaka

Organizator:

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka

Suorganizatori:

Uprava za vjerske poslove Rijaseta Islamske zajednice u BiH

Uprava za obrazovanje i nauku Rijaseta Islamske zajednice u BiH

Partneri:

TIKA (Turska uprava za međunarodnu saradnju i razvoj)

**ISLAMSKA ZAJEDNICA
U BOSNI I HERCEGOVINI
RIJASET**
Uprava za vjerske poslove

**ISLAMSKA ZAJEDNICA
U BOSNI I HERCEGOVINI
RIJASET**
Uprava za obrazovanje i nauku

TIKA

TREĆA NAUČNA KONFERENCIJA
ISLAMSKA TRADICIJA BOŠNJAKA
NA RAZMEĐU STOLJEĆA:
IZAZOVI I ODGOVORI

Sarajevo, 21. decembar 2017.

Program i knjiga sažetaka

Riječ dobrodošlice

Pred Vama je treća naučna konferencija o islamskoj tradiciji Bošnjaka koju smo naslovili „Islamska tradicija Bošnjaka na razmeđu stoljeća: izazovi i odgovori“. Sretni smo što je ova konferencija okupila istraživače koji su se u svom naučnom i profesionalnom radu aktivno bavili procesima unutar Islamske zajednice i pojavom novih tumačenja islama. Nadamo se da će njihova izlaganja osvijetliti ovaj fenomen i dati odgovore na određene dileme čime bi se, barem u nekim segmentima, suzio prostor za beskorisne teološke rasprave.

Po sadržajima izlaganja i dijaloškom konceptu ova konferencija predstavlja samo jednu u nizu dugoročnih aktivnosti Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na očuvanju islamske tradicije Bošnjaka po kojoj se Bošnjaci, na Istoku i Zapadu, prepoznaju kao dobri muslimani i dobre komšije.

Konferencija je namijenjena naučnicima, istraživačima, studentima, nosiocima vjerskog autoriteta: muftijama, glavnim imamima, imamima, ali i svim drugim osobama koje žele produbiti svoja znanja o izazovima s kojima se susretala islamska tradicija Bošnjaka na razmeđu stoljeća i odgovorima na njih.

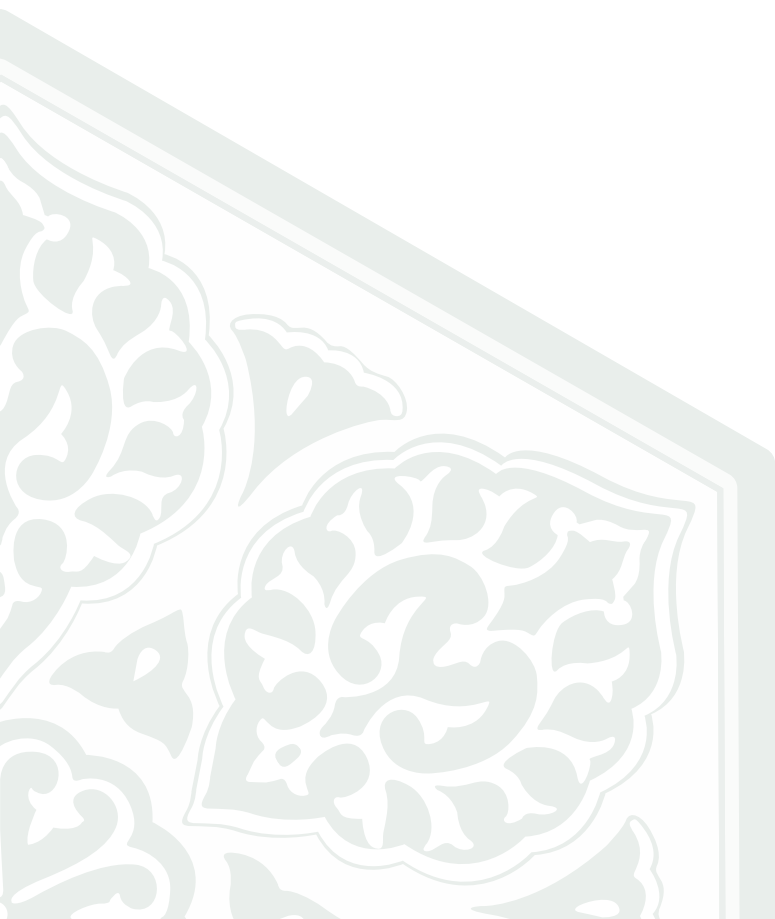
Zahvaljujemo se Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Upravi za vjerske poslove i Upravi za obrazovanje i nauku jer su prepoznali važnost održavanja ove konferencije pružajući nesebičan doprinos u njenoj organizaciji. Također, zahvaljujemo se Predstavništvu TIKa-e za Bosnu i Hercegovinu koja je podržala realizaciju konferencije.

Pozivam Vas da aktivno učestvujete u diskusiji kako bi, u konačnici, imali što plodonosniju konferenciju.

Dr. Dževada Šuško
Direktorica Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka

TREĆA NAUČNA KONFERENCIJA
ISLAMSKA TRADICIJA BOŠNJAKA NA RAZMEĐU STOLJEĆA:
IZAZOVI I ODGOVORI

Uvodna riječ

Posljednjih nekoliko decenija muslimani u Bosni i Hercegovini suočavaju se sa izazovom novih tumačenja islama i uvezenih rješenja preuzetih iz, njima stranih, interpretativnih vjerskih tradicija. U Bosni i Hercegovini djeluje niz organizacija islamskog određenja, web-portala na bosanskom jeziku, grupa na društvenim mrežama te samostalnih „daija“ koji govore o prakticiranju i tumačenju islama u skladu sa tradicijom preuzetom iz šerijatsko-pravnih škola (mezheba) koji nisu dio konstitutivne i interpretativne tradicije Bošnjaka, a koji često preuzimaju ulogu mjerodavnih centra tumača islama u Bosni i Hercegovini.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je u cilju prepoznavanja izazova novih tumačenja islama i pokušaju pružanja adekvatnog odgovora na iste 2007. godine organizirao prvu naučnu konferenciju o islamskoj tradiciji Bošnjaka pod nazivom „Islamska tradicija Bošnjaka: Izvori, razvoj, institucije, perspektive“ čiji je svrha bila identifikacija i kritičko valoriziranje osnovnih elemenata islamske tradicije Bošnjaka. Nakon toga uslijedila je druga naučna konferencija „Islamski diskurs u/za BiH: Stanje, perspektive i prioriteti“ realizirana 2010. godine u organizaciji Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka, a koja je ujedno bila i nastavak aktivnosti u smjeru identifikacije i odgovora na izazove islamskoj tradiciji Bošnjaka.

Predstojeća, treća konferencija pod naslovom „Islamska tradicija Bošnjaka na razmeđu stoljeća: izazovi i odgovori“ tematizirat će historijske okolnosti koje su pogodovale širenju novog tumačenja islama u Bosni i Hercegovini, matične tokove u diskursu vaninstitucionalnih pozivača ispravnom prakticiranju islamskih propisa i odgovor Islamske zajednice na polemička pitanja.

U tom smislu, treća naučna konferencija „Islamska tradicija Bošnjaka na razmeđu stoljeća: izazovi i odgovori“ sastojat će se od tri sesije.

Tema prve sesije su povijesne okolnosti u drugoj polovini XX koje su prethodile širenju novog tumačenja islama u Bosni i Hercegovini. Naime, nedugo nakon Drugog svjetskog rata nastupilo je izrazito nepovoljno vrijeme gušenja vjerske tradicije Bošnjaka kroz oduzimanje vakufske imovine, protjerivanje vjere iz javnog prostora, prekidanja intelektualnog diskursa o islamu i svođenja vjerskog obrazovanja samo na Gazi Husrev-begovu medresu. Premda ovakve okolnosti nisu potrajale dugo, one su zasigurno u značajnoj mjeri usporile islamski preporod koji se počeo osjećati početkom 70-ih godina prošlog stoljeća.

Kroz drugu sesiju analizirat će se historijski kontekst koji je direktno pogodovao pojavi novog tumačenja islama, izvorima ideologije i sredstvima prenošenja poruke. Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini često se prigovara da nije učinila dovoljno na suzbijanju radikalne ideologije. Pritom se zanemaruje činjenica da se radikalno tumačenje islama intenzivnije širilo u vrijeme dok je Islamska zajednica bila okupirana obnovom u ratu razrušene infrastrukture i pomaganjem povratnicima da se vrate na svoja ognjišta.

U trećoj sesiji bit će predstavljeni odgovori Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na nova tumačenja islama i polemička pitanja.

Izlagači na trećoj naučnoj konferenciji „Islamska tradicija Bošnjaka na razmeđu stoljeća: izazovi i odgovori“ bit će naučnici i istraživači koji su se kroz svoj dosadašnji rad bavili temama koje će biti tretirane na skupu.

Dr. hfz. Elvir Duranović
Mr. hfz. Sumeja Ljevaković-Subašić

TREĆA NAUČNA KONFERENCIJA
ISLAMSKA TRADICIJA BOŠNJAKA NA RAZMEĐU STOLJEĆA:
IZAZOVI I ODGOVORI

Program konferencije

TREĆA NAUČNA KONFERENCIJA

ISLAMSKA TRADICIJA BOŠNJAKA NA RAZMEĐU STOLJEĆA: IZAZOVI I ODGOVORI

POZDRAVNI GOVORI

10:00 – 10:05	Direktorica Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka Dr. Dževada Šuško
10:05 – 10:10	Direktor Uprave za obrazovanje i nauku Ibrahim Begović
10:10 – 10:20	Direktor TIKA-e u Sarajevu Omer Faruk Alimci
10:20 – 10:30	Zamjenik reisu-l-uleme Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini Mr. Husein Smajić

Sesija I

10:30 – 10:50	Akademik prof. dr. Enes Karić Tumačenja islama u svijetu na razmeđu stoljeća
10:50 – 11:10	Prof. dr. Denis Bećirović Prilog istraživanju historije Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (1945-1971)
11:10 – 11:30	Prof. dr. Fikret Karčić Islamski preporod u Bosni i Hercegovini 1970-1992: Stanje istraživanja na engleskom jezičkom području
11:30 – 11:50	Mr. Muharem Omerdić Pojava novog tumačenja islama u Bosni i Hercegovini 1992-2010: historijski kontekst
11:50 – 12:00	Diskusija
12:00 – 13:30	Podne-namaz i ručak

Sesija II

13:30 – 13:50	Dr. Mustafa Cerić (Reisu-l-ulema 1993-2012) Bosna i potreba za nacijom: moje viđenje
13:50 – 14:10	Dr. Dževada Šuško Institucionalni odgovor Islamske zajednice na nova tumačenja islama u Bosni i Hercegovini: Osnivanje Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka
14:10 – 14:30	Dr. Nedim Begović Karakteristične teme selefističkog diskursa u Bosni i Hercegovini
14:30 – 14:50	Mr. Hikmet Karčić i Elvedin Subašić Nova tumačenja islama u Bosni i Hercegovini: metode i sredstva prenošenja poruke
14:50 – 15:30	Diskusija, ikindija-namaz i kahva

Sesija III

15:30 – 15:50	Mr. Nusret Abdibegović Odgovori Islamske zajednice na nova tumačenja islama
15:50 – 16:10	Mehmedalija Hadžić Potreba kritičkog mišljenja u nas: Preispitivanje sintagme “islamska tradicija Bošnjaka”
16:10 – 16:30	Prof. dr. Enes Ljevaković, dr. Elvir Duranović i mr. Sumeja Ljevaković-Subašić Argumenti hanefijskog mezheba na određena sporna pitanja iz obredoslovlja i vjerske prakse muslimana u Bosni i Hercegovini
16:30 – 16:50	Dr. Osman Kozlić Preporuke za očuvanje islamske tradicije Bošnjaka u povratničkim džematima u Bosni i Hercegovini
16:50 – 17:10	Dr. Esnaf Begić Međumuslimansko i međuetničko prožimanje u dijaspori i izazovi islamskoj tradiciji Bošnjaka
17:10 – 17:30	Diskusija i zaključna razmatranja

Knjiga sažetaka

**TREĆA NAUČNA KONFERENCIJA
ISLAMSKA TRADICIJA BOŠNJAKA
NA RAZMEĐU STOLJEĆA:
IZAZOVI I ODGOVORI**

Akademik prof. dr. Enes Karić

Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu

Tumačenja islama u svijetu na razmeđu stoljeća

Tumačenja islama na prijelazu između XX i XXI stoljeća umnogome su determinirana tumačenjima islama koja su nastala krajem XIX i tokom XX stoljeća. Iako su se od druge polovine XIX stoljeća do danas promijenile mnoge globalne okolnosti, te promjene nisu otklonile glavne uzroke koji dovode do naglašeno modernističkih, reformatorskih, revivalističkih, tradicionalističkih, sektaških, fundamentalističkih, radikalističkih, scijentističkih, ideologizirajućih... tumačenja islama. Naše izlaganje temelji se na istraživanjima dva glavna faktora u generiranju spomenutih "škola" ili "trendova" tumačenja. Prvi je današnje muslimansko sučeljavanje sa Zapadom, a drugi je današnje značenje i važenje islama za same muslimane.

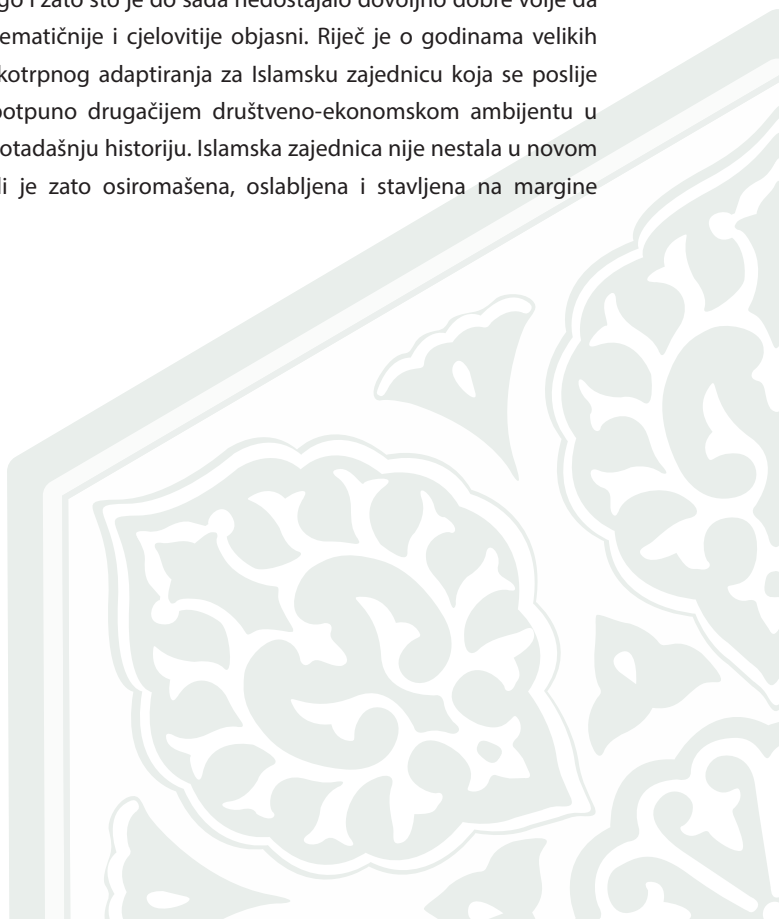

Dr. Denis Bećirović

Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli

Prilog istraživanju historije Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (1945-1971)

Ovaj rad prezentira položaj i status Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini od 1945. do 1971. godine na osnovu neobjavljene arhivske građe, objavljenih izvora, štampe, periodike i relevantne literature. Ne možemo se pohvaliti velikim brojem naučnih radova o ovom dijelu historije Islamske zajednice, ne samo zato što je arhivska građa nedovoljno istražena nego i zato što je do sada nedostajalo dovoljno dobre volje da se ovaj dio historije sistematičnije i cjelovitije objasni. Riječ je o godinama velikih promjena, izazova i mukotrpnog adaptiranja za Islamsku zajednicu koja se poslije 1945. godine našla u potpuno drugačijem društveno-ekonomskom ambijentu u odnosu na cjelokupnu dotadašnju historiju. Islamska zajednica nije nestala u novom društvenom poretku, ali je zato osiromašena, oslabljena i stavljena na margine društva.

Prof. dr. Fikret Karčić

Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu

Islamski preporod u Bosni i Hercegovini 1970-1992: Stanje istraživanja na engleskom jezičkom području

Islamski preporod, kao religijski i društveni fenomen, počeo je 1970-ih i zahvatio je brojna muslimanska društva i zajednice. Istraživanja ovog fenomena uglavnom su se koncentrirala na većinsku muslimansku situaciju, gdje se on izražavao u rasponu od povećane lične religioznosti do zahtjeva za uvođenje Šerijata u javno pravo. Kasnije počinje istraživanje islamskog preporoda u manjinskim muslimanskim situacijama.

Manifestacije islamskog preporoda u BiH, u periodu 1970-1992, uočene su kroz: (re) konstrukcije džamija, islamsko obrazovanje, izdavaštvo, upotrebu islamskih socijalnih simbola, političku kulturu i organizacije i pojave muslimanskih ustanova solidarnosti. Ovaj proces privukao je pažnju većinom stranih sociologa i antropologa i pojedinih domaćih muslimanskih autora. Prvi radovi na engleskom jeziku o ovom fenomenu objavljeni su u stranim časopisima 1980-ih i nastavljeni u narednim decenijama. Među autorima tih radova bili su Cornelia Sorabji, Zachary T. Irwin, Sabrina Petra Ramet, Tone Bringa, Xavier Bougarel, Nathalie Clayer, Fikret Karčić i drugi. Istraživana su pitanja muslimanskog identiteta i vjere, islamske obnove i braka, promjena na bosanskom selu, društvenog aspekta mevluda, panislamskih tendencija, hutbi i poruka u predvečerje rata, kulturnog identiteta te političke ideologije i sl.

Nakon rata u BiH i promjena do kojih je doveo, povećao se broj objavljenih istraživanja o fenomenu islamske obnove u njegovoj drugoj fazi, što je izvan granica ovog rada.

Mr. Muharem Omerdić

Pojava novog tumačenja islama u Bosni i Hercegovini 1992-2010: historijski kontekst

Godine 1992. dolazi do svojevrsnog paradoksa, dvostrukog standarda u tumačenju islama u Bosni i Hercegovini. Jedan je bio opći, tradicionalni, oficijelni, domaći, naviknut i prihvaćen. Njega drži i promovira Islamska zajednica sa svojom ulemom i džematlijama. Drugi je bio uvozni, došao je sa strancima iz nekih muslimanskih zemalja, potpomognut domaćim ljudima koji su „tamo - kod njih“ studirali ili učeni tumačenju islama i praksi različitoj od ovdašnje. Oni su odabrali mišljenja tamošnjih učitelja ili su forsirali učenja i praksu autora djela pisanih za drugačija područja ili naročite namjene, za naš svijet drugačije vjerske prakse daleko od nas i iza ovoga vremena. Bosanska novija povijest nije imala izazovnije potres od ovoga. Ovakvo iskustvo do sada nismo imali. Nikada se bolnije, štetnije i drastičnije nije osjetilo lomljenje vijekovima čvrstog džematskog saffa kao sa utjecajem i izazovom ove pojave i njezinim nosiocima. Islamski vjerski lideri i priznati muslimanski prvaci u Bosni i Hercegovini na probavljiv način su doprinosili tumačenju islama a u skladu sa potrebama svoga mjesta i vremena. Nikada niko od njih našu vjersku praksu nije nazivao „bosanski islam“, niti nekako drugačije osim islam, a sebe musliman. Od 1992. godine na sasvim drugačiji način je krenula misija vjere „samozvanih daija“, a Islamsku zajednicu stavili su u ulogu napadnute strane koja mora da se brani ili pravda.

Dr. Mustafa Cerić

Reisu-l-ulema (1993-2012)

Bosna i potreba za nacijom: moje viđenje

Organizator ovog naučnog skupa meni je zadao temu: "Pojava novog tumačenja islama u Bosni i Hercegovini 1995-2010 – historijski kontekst". Tema je i zanimljiva i izazovna, ali nije meni ni primjerena ni po meni odmjerena zato što "ko god, pišući modernu historiju, bude slijedio istinu previše blizu peta, može sretno polomiti svoje zube", upozorava Walter Raleigh. Namjera organizatora je bila dobra, ali moja izvedba te namjere nije primjerena zato što bih, pišući o toj temi, "slijedio istinu previše blizu (vlastitih) peta", a to bi značilo da bih "polomio (vlastite) zube", što ja, naravno, ne želim. Stoga, tu temu prepuštam nekome drugom, pa sam umjesto nje izabrao temu koja mi se čini mnogo važnijom u kontekstu opće zadate teme ovog naučnog skupa: „Islamska tradicija Bošnjaka na razmeđu stoljeća: izazovi i odgovori“. Ustvari, inspiriran razmišljanjima engleskog filozofa Rogera Scrutona o potrebi za nacijom, odlučio sam da okušam, odnosno parafraziram Scrutonovu temu: "Engleska i potreba za nacijama", kao moju temu: "Bosna i potreba za nacijom". Scruton je engleski konzervativni mislilac, koji pokušava objasniti liberalnim ojkofobima da je nacija prirodni fenomen, koji se ne može negirati, niti se smije zapuštati.

Dr. Dževada Šuško

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, direktorica

Institucionalni odgovor Islamske zajednice na nova tumačenja islama u Bosni i Hercegovini: Osnivanje Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini priredila je u periodu od 14. do 17.11.2007. prvi naučni skup o islamskoj tradiciji Bošnjaka naslovljen „Islamska tradicija Bošnjaka: izvori, razvoj, institucije i perspektive“. Jedan od zaključaka ovog skupa bio je da Islamska zajednica osnuje vlastitu naučnoistraživačku ustanovu koja će se baviti pitanjem islamske tradicije Bošnjaka. Tako je 2008. nastao Institut za proučavanje tradicije Bošnjaka koji će se 2014. preimenovati u Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka. S obzirom na to da je pojam islamska tradicija Bošnjaka ustavna kategorija Islamske zajednice te imajući u vidu da je proteklo 10 godina od prvog naučnog skupa koji je rezultirao nastankom Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka, korisno je dati pregled dosadašnjeg rada Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka u očuvanju i njegovanju islamske tradicije Bošnjaka.

Dr. Nedim Begović

Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu

Karakteristične teme selefističkog diskursa u Bosni i Hercegovini

Selefizam (ar. selefijje) ili selefistički pokret predstavlja ultrakonzervativni ogranak sunijskog korpusa islama koji se prvobitno razvio u 18. st. u Arabiji i koji zagovara reformu muslimanskih društava kroz restauraciju naslijeđa prve tri generacije muslimana (es-selef es-salih). U literaturi se još naziva ortodoksnim reformizmom, obnoviteljskim (revivalističkim) pokretom i vehabizmom te dovodi u vezu sa literalističkim, striktnim i puritanskim pristupom u razumijevanju i tumačenju islama. Bosanskohercegovački muslimani suočavaju se sa prisustvom selefističkog djelovanja u posljednjih dvadeset pet godina i to posredstvom selefističke da'vetske literature i izravnih susreta sa sljedbenicima ove metodologije, da bi se promocija selefističke doktrine nastavila kroz kontinuirani aktivizam dijela bošnjačkih svršenika islamskih univerziteta na Arabijskom poluostrvu. Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je, usvajajući Rezoluciju o tumačenju islama 27. marta 2006., prepoznao pojavu selefističkog tumačenja islama kao izazov jedinstvu muslimana ovih prostora i odgovornom tumačenju islama koje Islamska zajednica kao institucija temelji na Kur'anu, Sunnetu i razumijevanju našeg bosanskohercegovačkog iskustva.

Predmet ovog rada jesu karakteristične teme selefističkog diskursa u Bosni i Hercegovini. Osnovna svrha rada je da se identificiraju teme, problemi i pitanja čije tretiranje čini selefistički diskurs prepoznatljivim i drugačijim u odnosu na institucionalno tumačenje islama kod nas. Identifikacija tema izvršena je na osnovu uvida u sadržaj nekoliko aktivnih internetskih portala na bosanskom jeziku koji promoviraju selefističke ideje. U istraživanju i pisanju rada primarno je korištena metoda tekstualne analize čiji su predmet teorijski radovi i rubrike „pitanja i odgovori“ navedenih portala. Nakon uvida u iste dolazi se do zaključka da su karakteristične teme selefističkog diskursa u Bosni i Hercegovini: kritika eš'arijske i maturidijske teološke doktrine, pročišćenje vjerske prakse od različitih oblika inovacija u vjeri, sistematska dekulturalizacija bosanskih muslimana, negiranje vjerskog autoriteta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, osporavanje obaveznosti slijeđenja hanefijskog mezheba i izlaganje nedosljednosti Islamske zajednice u odnosu na proklamiranu obavezu poštovanja hanefijskog mezheba te kritika sufijskih tarikata.

Mr. Hikmet Karčić

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, viši stručni saradnik

Elvedin Subašić

Islamske informativne novine *Preporod*, novinar

Nova tumačenja islama u Bosni i Hercegovini: metode i sredstva prenošenja poruke

Ovaj rad nastoji doprinijeti pregledu i analizi vaninstitucionalnog tumačenja islama u Bosni i Hercegovini kroz prikaz najpoznatijih nevladinih organizacija (NVO) i medija sa sadržajem o islamu. U BiH postoji mnoštvo NVO koji su se bavili propagiranjem i tumačenjem vjere. Oni koriste razne medije za prijenos svoje poruke: radio, televizija, štampani mediji, periodične publikacije, internetske stranice, društvene mreže i servisi. Ovaj rad će ponuditi klasifikaciju postojećih NVO i medija te način njihovog djelovanja. Poseban fokus bit će stavljen na prisustvo i djelovanje NVO i pojedinaca na internetu, odnosno na društvenim mrežama koje su danas najčešći medij za promoviranje i prenošenje poruka.

Mr. Nusret Abdibegović

Uprava za vjerske poslove Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, direktor

Odgovori Islamske zajednice na nova tumačenja islama

Posljednjih desetljeća sve učestalije se u javnom govoru i islamskoj publicistici upotrebljava sintagma islamska tradicija Bošnjaka. Očigledno je da ova sintagma konotira dvostruko značenje. Svojim prvim dijelom ona upućuje na vjeru islam koja predstavlja fundamentalni, normativni i nepromjenivi oblik te tradicije dok njeni drugi dio ima nešto uže i specifičnije značenje i obuhvata konkretnu tradiciju mišljenja, praktikociranja i manifestiranja islama od strane Bošnjaka u njihovom višestoljetnom povijesnom hodu i trajanju.

Sintagma islamska tradicija Bošnjaka ima svoju etabliranu ustavnu poziciju i značenje. Kao njeni bitni elementi u Ustavu islamske zajednice BiH ističu se također hanefijski mezheb i islamske institucije iz osmanskog perioda.

Islamska tradicija Bošnjaka razvijala se u izuzetno teškim, prijelomnim i dramatičnim društveno-historijskim okolnostima. Značajnim dijelom svoje povijesti islamska tradicija Bošnjaka oblikovala je svoj identitet kroz živu interakciju sa muslimanima iz drugih neevropskih sredina i područja. Sa znanjem, mišlju i iskustvom muslimana iz Medine, Egipta, Bagdada, Damaska i Istanbula, muslimani Bošnjaci najčešće su se susretali na akademskom nivou dok je intenzivniji susret sa muslimanima tog podneblja na kulturnom planu zabilježen tek tokom posljednjih desetljeća, a ogleda se u opsežnom prevodenju literature i organiziranju različitih vjerskih i kulturnih manifestacija.

Primjetno je da se u novonastalim međukulturnim prožimanjima islamska tradicija Bošnjaka ili neki njeni segmenti nerijetko osporavaju i kvalificiraju kao neislamski. Takvi površni i neobjektivni pristupi islamskoj tradiciji Bošnjaka rezultat su nepoznavanja društveno-historijskog konteksta Bosne i Hercegovine, njene multikulturalnosti kao i raskošne interpretativne tradicije islama u Bosni i Hercegovini. Istovremeno, Bošnjaci muslimani moraju biti svjesni da je u globaliziranom svijetu nemoguće živjeti u bilo kakvom obliku tradicijske izoliranosti, monolitnosti i uniformnosti. Obaveza je današnjih generacija da pojam multikulturene tolerancije prošire na interkulturalnu i intertradicijsku toleranciju koja podrazumijeva prihvatanje, priznavanje i toleriranje drugačijeg unutar istog kulturno-tradicijskog kruga.

Mehmedalija Hadžić

Bivši direktor Instituta za proučavanje tradicije Bošnjaka

Potreba kritičkog mišljenja u nas: Preispitivanje sintagme “islamska tradicija Bošnjaka”

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, po svojoj definiciji, obuhvata cjelokupno tradicijsko naslijeđe i muslimansku kulturnu baštinu u nas. Njezino ishodište je u bosanskoj recepciji Božije Objave čiji je pečatni vjerovjesnik Muhammed, neka su blagoslov i mir Božiji s njime, i pristajanju uz njega kao najljepšeg uzora. Ovdje se sada nameće pitanje: da li su naši razumijevanje i odnos prema tradiciji koju baštinimo ispravni, što znači da je na taj način osigurano njezino trajanje u sadašnjosti, ali i u budućnosti, ili su, pak, pogrešni, što onda znači da se tako prekida njezino trajanje i nastupa njezino uništenje?

U radu koji sam sačinio za ovu značajnu prigodu pokušao sam ukazati samo na neke vidove razumijevanja tradicije u nas. Naravno, to nije ni novo niti originalno promišljanje tradicije. Činjenica je, međutim, da se o tome danas rijetko, stidljivo i bojažljivo govori, posebno među muslimanima, i u nas i u svijetu općenito. Stoga je ovaj rad u neku ruku problemski.

U javnosti je sintagma islamska tradicija Bošnjaka širena kao neupitna. Ako se razmotre njezine formalne mogućnosti, očito je riječ o bošnjačkoj islamskoj tradiciji, bošnjačkoj tradiciji islama, ili tradicijskom islamu Bošnjaka. Te varijante početne sintagme mogu pomoći u razumijevanju tog što bi njezin uobičajeni oblik mogao značiti. Ovdje treba naglasiti: to pomoći, ali ne i razriješiti važne nejasnoće u njoj. Ključno pitanje je upravo vladajuće mišljenje da je sintagma jasna, te da su i navedene varijante takve. Ono što se čini jasnim, pa zato ne podliježe preispitivanju, opasna je zasljeđa i zapreka kritičkom mišljenju. A ima li nešto danas i ovdje potrebnije od takvog mišljenja?!

Cilj ove rasprave, a zapravo njezinog prijedloga, jeste preispitati spomenuti privid jasnoće. To preispitivanje valja započeti od njezinih ključnih pojmova.

Prof. dr. Enes Ljevaković

Muftija sarajevski

Dr. Elvir Duranović

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, naučni saradnik

Mr. Sumeja Ljevaković-Subašić

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, viša stručna saradnica

Argumenti hanefijskog mezheba na određena sporna pitanja iz obredoslovlja i vjerske prakse muslimana u Bosni i Hercegovini

Hanefijska pravna škola dominantna je šerijatskoppravna škola na prostoru Bosne i Hercegovine na čijim temeljima je, između ostalog, stoljećima nastajala i razvijala se islamska tradicija Bošnjaka. Od dolaska Austro-Ugarske do danas, izučavanje islama, njegova interpretacija i praksa, stavljeni su pred teška iskušenja izazvana okupacijom, ratovima, diktaturom, ukidanjem sloboda i genocidom. U posljednjih nekoliko desetljeća islamska tradicija Bošnjaka, čiji neodvojivi dio predstavlja primjena vjerskih propisa prema tumačenju hanefijske pravne škole, suočava se sa izazovima novih tumačenja fikhskih propisa preuzetih iz drugih interpretativnih vjerskih tradicija (mezheba) koja se često nameću kao jedina ispravna, mjerodavna i što je najznačajnije, Kur'anom i Sunnetom potkrijepljena tumačenja fikhskih propisa, navodeći, tako, pojedine nedovoljno upućene vjernike na sumnju u utemeljenost propisa hanefijskog mezheba uopće. Cilj ovog rada je da se prezentiraju argumenti hanefijskog mezheba, potkrijepljeni Kur'anom i Sunnetom, na određena pitanja iz oblasti obredoslovlja (ibadata) i druge vjerske prakse muslimana u Bosni i Hercegovini koja se praksom ili riječima, direktno ili indirektno, pokušavaju dovesti u pitanje. Rad se fokusira na određene propise namaza (uglavnom iz kategorije sunneta i menduba) kao što su: način podizanja ruku prilikom izgovaranja početnog tekbira, vezanje ruku na kijamu, učenje muktedije tokom stajanja u namazu (kijam), izgovaranje riječi amin tiho (u sebi) nakon učenja El-Fatihe, izgovaranje tekbira i odlazak na ruku' bez podizanja ruku, način spuštanja na sedždu, ustajanje nakon prvog i trećeg rekata bez sjedenja, način sjedenja (ku'ud) na tešehhudu te podizanje kažiprsta na tešehhudu. Ovi propisi tretirani su u radu zbog prirode namaza kao jednog od stubova islama koji je najuočljiviji u svakodnevnoj interakciji vjernika ne osporavajući važnost i drugih ibadeta. Rad također, u smjeru fokusiranja na namaz argumentirano pojašnjava utemeljenost zikra i dova koje se tradicionalno u Bosni i Hercegovini uče poslije namaza, klanjanja dvadeset rekata teravih-namaza u džematu, mesha po mestvama ili čarapama, klanjanja namaza i učenja dove na bosanskohercegovačkim dovištima, te obilježavanja mubarek-dana i noći na način kako se to stoljećima čini u Bosni i Hercegovini.

Dr. Osman Kozlić

Muftija banjalučki

Preporuke za očuvanje islamske tradicije Bošnjaka u povratničkim džematima u Bosni i Hercegovini

Očuvanje islamske tradicije u povratničkim džematima u Bosni i Hercegovini u doba globalnog procesa ubrzanog mijenjanja definicija u raznim segmentima društvenog funkcioniranja nadaje se kao uistinu bitan dio misije Islamske zajednice na svim njenim nivoima. S obzirom na složenost prilika u većini povratničkih džemata uvjetovanih brojnim pasivnim nepoštivanjima zakonskih propisa i regulativa koja se direktno odražavaju na odvijanje samog životnog procesa na ovim područjima zbog čega dolazi do kontinuiranog emigriranja radno sposobnog stanovništva na područja s većinskim muslimanskim stanovništvom ili u zemlje s razvijenom industrijom, pristup definiranju i očuvanju islamske tradicije iziskuje pripremu i realizaciju bitnih vjerskih, kulturnih i socijalnih programa praćenih nužnim osiguravanjem investicija u privredne i poljoprivredne projekte na ovim područjima.

Ispravno razumijevanje prilika u povratničkim džematima, značaja implementacije hadiske mudrosti prema kojoj iman izlazi kroz prozor kada siromaštvo uđe na vrata, nužnosti osiguravanja adekvatnih uvjeta za edukaciju i specijalizaciju imamskog kadra u raznim društvenim oblastima i neophodnosti širenja definicije džemata izvan granica sakralnih objekata, samo su neki od preduvjeta za unapređenje aktivnosti džemata i snaženja njihovog značaja za povratničku populaciju. Neophodno je naglasiti da u ovom procesu ne dolazi do redefiniranja značenja samog termina džemat niti izmjena u njegovom doživljaju nego vraćanje izvornom značenju džemata u Poslanikovom, a.s., dobu kada su džematske aktivnosti, osim vjerskih, obuhvatale i programe iz sfere savjetovanja, zakonodavstva, kooperacije, razmjene iskustava i socijalne osjetljivosti među članovima. Na primjeru aktivnosti provedenih od strane raznih nivoa Muftijstva banjalučkog pokazat ćemo kako se uspješno jača doživljaj džemata kao bazne jedinice za očuvanje islamske tradicije Bošnjaka.

Dr. Esnaf Begić

Institut für Islamische Theologie (IIT), Universität Osnabrück

Međumuslimansko i međuetničko prožimanje u dijaspori i izazovi islamskoj tradiciji Bošnjaka

Slijedom procesa etabliranja studija islamske teologije na nekoliko univerziteta, u Njemačkoj je u posljednjih deset godina bilo govora o tzv. bosanskom islamu. Ovaj diskurs se prvenstveno odvijao u medijima, političkim i akademskim krugovima. U općedruštvenom kontekstu pod sintagmom bosanski islam vrlo često se pretpostavlja vjersko-teološko razumijevanje islama i njegove prakse u jednom sekularnom društvu kakvo je njemačko.

Polazeći od pretpostavke da se pod sintagmom bosanski islam ustvari misli na islamsku tradiciju Bošnjaka ovaj prilog se fokusira na sadržaje, tokove i aktere tog diskursa. Pri tome se, prije svega iz perspektive višedimenzionalno postavljene teme, nastoji imati u vidu sadržinska heterogenost, pluralnost aktera i sredstava komunikacije, te (moguća) interdisciplinarna polivalentnost njegovog promatranja i analize, sa posebnim osvrtom na uvjete življenja muslimana, u ovom slučaju Bošnjaka, u dijasporalnom okruženju u Njemačkoj. Na toj osnovi, važni aspekti u pristupu ovoj temi nesumnjivo su uzroci i kvalitativno tipiziranje bošnjačke dijaspore, koji su po svemu sudeći u neposrednoj vezi sa sviješću o vlastitoj islamskoj tradiciji i njenoj praktičnoj prisutnosti u sekularnom okruženju.

Konferenciju podržali:

TIKA

Organizatori:

ISLAMSKA ZAJEDNICA
U BOSNI I HERCEGOVINI
RIJASET
Uprava za vjerske poslove

ISLAMSKA ZAJEDNICA
U BOSNI I HERCEGOVINI
RIJASET
Uprava za obrazovanje i nauku